

CHRISTIAN SIGNOL

ČÁRO
JEDNODUCHÉHO
ŽIVOTA

ŽIVOTOPISNÁ ČRTA MARIE DES BREBIS

Christian Signol

Čaro jednoduchého života

Životopisná črta Marie des Brebis

CHRISTIAN SIGNOL

ČÁRO JEDNODUCHÉHO ŽIVOTA

ŽIVOTOPISNÁ ČRTA MARIE DES BREBIS

db

*Venované všetkým, ktorí ako Marie
ešte zažili jánske ohne
a pranie na potoku.*

Christian Signol: *Marie des Brebis*
© Éditions Robert Laffont, S.A.S., Paris, 1989

Preklad Mariana Gerátová
Obálka © Juraj Martiška 2019

Slovenské vydanie © Vydavateľstvo DON BOSCO 2019
Všetky práva vyhradené.

ISBN 978-80-8074-442-7

1

Našli ma uprostred ovčieho stáda, spiacu, tam hore, pod borievkou, v jednu nedeľu. Bolo to na jeseň roku 1901. Často som sa sama seba pýtala, kto ma to len položil na posteľ z mäkkého machu posiatu divými bobuľami. A nikdy som nezistila presný deň svojho narodenia. Pod vlnenou dekou, priamo na mojom tele bol zasunutý list papiera. Nieкто naň napísal: „Volá sa Marie.“ Preto ma aj dlho volali Ovčia Marie – Marie des Brebis.

Ten, čo ma objavil, sa volal Johannes. Bol pastierom z Maslafonu, malej osady stratenej v dubovom lese, vzadu na pahorkoch, vzdialenej tri míle od mestečka Rocamadour. A tá pastvina ležala najmenej jednu míľu od osady. Tam pásol svoju čriedu. Do osady sa vracal raz za dva či tri dni, aby si zaobstaral proviant. Nechal si ma pri sebe a kýmil ma ovčím mliekom. Nikdy som nezistila, prečo to urobil.

Pravdou je, že bol trochu zvláštny, ten Johannes. V noci sa rozprával s Mesiacom. Možno tiež potreboval spoločnosť, a tá, ktorú mu poskytoval jeho pes, mu nestačila. Priniesol ma teda do ovčince medzi ovce. Na našej na vodu chudobnej vysočine Causses du Quercy sa ovciam hovorí „brebis“, nie „moutons“. Myslím si, že to znie oveľa krajšie. Ešte aj dnes, po osemdesiatich

rokoch, keď sa môj život blíži ku koncu a ja tu na la-
vičke do seba nasávam ešte trochu slnka a očakávam
večný spánok, z ktorého sa prebúdzam v Božom náručí.
Čo sa spánku týka: nikdy som nespala tak dobre ako
na slame v ovčinci, obklopená teplým pachom zvierat.
Bezpochyby preto, lebo práve tam som strávila svoje
prvé noci, strážená Johannesom a jeho čiernym psom
s bielymi labami.

Bolo mi, akoby som sa ešte nachádzala v lone tej, kto-
rá ma pohodila. Nikdy som jej to nezazlievala, tej dobrej
žene. Nikdy v celom svojom živote som nikomu nepriala
nič zlé. Taká som. Hovorilo sa o mne: „Marie je dobrá
duša.“ A asi to tak bolo. Hádám preto, že som bola na-
priek všetkému v prvých dňoch svojho života šťastná.
Johannes ma jednoducho nosil na chrbte vo vaku, ktorý si
upevnil okolo pliec. Ešte aj dnes tak vídam nosiť deti.
Keď sa potom vrátil na statok, gazda mu povedal: „Tá
malá patrí do sirotinca. Nesmieš si ju len tak nechať.“

„Nechám si ju.“

„Ak si ju necháš pri sebe, prepustím ťa.“

„Dobre, tak pôjdem,“ povedal Johannes.

Na ďalší deň sme odišli: on, ja a jeho pes. Ale nie
ďaleko.

Johannes sa tešil dôvere a všetci si ho vážili. Bol to
dobrý pastier, Causses poznal ako svoju dľaň: miesta,
kde udieral blesk, vzácne studničky, rastliny, ktorými
sa dalo liečiť zvieratá. Bol veľký, mocný, bradatý a mal
čierne oči, čierne ako studničná voda. Ale jeho hlas
znel pokojne a nežne. Už bol starý, možno sedemde-
siatnik, no jednako rezký a sebaistý. Hovoril málo. Mi-
loval našu vysočinu, ako som ju po celý svoj život mi-
lovala aj ja: rokliny, náhorné roviny, typické pasienky,
lúky s divými králikmi a retiazky vrchov, ktoré sa ako-
by dotýkali neba. V roklinách kládol pasce na jarabice

a zajace a potom ich opekala nad ohňom v kamenných kachliach. Tak si mohol sem-tam zajesť aj niečo iné ako chlieb a syr. V noci často hovoril s Mesiacom, kľaciac s rozopätými rukami ako Ukrižovaný: „Mesiac, Mesiac, otecko Mesiac, daj mi mesačnú vodu a žehnaj ma!“ Ó, Bože, aký strach mi tým naháňal! Zdalo sa mi, akoby nás tam zhora pozorovali veľké oči, akoby mal niekto prísť a zobrať nás. Časom som si na to zvykla, a keď som bola staršia, pochopila som, že to boli jeho modlitby, ktoré si sám vymyslel.

Raz večer na súmraku sme prišli na statok Mas del Pech, ktorý leží na vrchole jedného pahorku, asi kilometer od Fontanes-du-Causse. Johannes poznal majiteľa, istého pána Bonnevala, u neho niekedy pracoval ako paholok.

„Koho to máš so sebou?“ opýtal sa ho muž.

„Moju dcéru.“

„Ty máš dcéru?“

„Volá sa Marie,“ povedal Johannes, „nikto mi ju nesmie vziať.“

Prišla aj žena pána Bonnevala. Stískala ma a láskala. Volala sa Augustine, deti milovala nado všetko, no sama ich nemohla mať. Prichádzala zima a na statku nebolo veľa práce, predovšetkým nie pre pastierov.

„Spite dnes tu, zajtra uvidíme čo ďalej,“ povedal muž, volal sa Alexis.

Na druhý deň dlho hovorili s Johannesom, chceli od neho zistiť, kto je moja matka. Jemu však stačilo, že on je môj otec. A ak ho niekto chcel za pastiera, musel prijať aj mňa. Augustine nakoniec presvedčila svojho muža – pre ňu som bola darom z nebies. Takže sme zostali u nich a oni sa stali mojou prvou naozajstnou rodinou. Dodnes ľutujem, že som ich tak skoro stratila. Bože môj, ako je to už dávno!

Mas del Pech ležal na kamenistom a borievčím porastenom vršku. Odtiaľ sa dalo dovidieť do Fontanes, peknej dedinky s domami tesne natlačenými okolo malého kostola. V okolí, kam len oko dovidelo, sa tiahli dubové lesy, pohánkové polia, skalnatá zem a južné svahy s okrúhlymi kamennými chalúpkami. Ovce sa vodili na nezalesnené plochy, na pastviny s trávou spálenou od slnka. Na vysočine prilietali do viníc jarabice a vinič dával víno, ktoré chutilo po kameňoch, bolo drsné na jazyku a v ústach zanechávalo chuť fialiek.

V tom čase nebolo treba k životu veľa, hlavne chlebovú polievku a palacinky z pohánkového šrotu alebo – zriedkavejšie – z pšeničnej múky. Šetrilo sa na všetkom okrem roboty a námahy. Na mäso sa chovalo prasa, ktoré sa zakáľalo v januári, aj jahňa zo stáda, niekedy sa jedla aj divina. Všetky domy boli nízke, zavalité a trochu ťažkopádne, s holubníkom, červenohnedými škridlami a len niekoľkými oknami. Zimy bývali veľmi chladné, v lete vládla veľká horúčava. Voda sa čerpala zo studne, niekedy aj z cisterny. Pomocou nádoby sa naberala z vedra a nalievala do kamenného umývadla. V kozube sa kúrilo dubovým drevom, ktoré nádherne voňalo po machu a jesennom listí. Za dní, keď bolo zlé počasie, sme uvoľnene sedávali pri kozube, ale s jasným pohľadom a s hlavou plnou snov.

Ešte pred Vianocami toho roku ma chcela Augustine prihlásiť do obce a dať pokrstiť. Johannes sa najprv zdráhal, zo strachu, že by o mňa mohol prísť. Okrem toho nebol veriaci, a ak aj, tak veril v ovce, trávu a v Mesiac.

Augustine sa veľmi nahnevala, takže nakoniec predsa len privolil. Ona potom porozprávala môj príbeh farárovi z Fontanes. A pretože ten mal dobré srdce, pribral ma do svojho farského spoločenstva a ja som pri-

jala sviatosť krstu. Johannes sa naďalej vzpierať ísť so mnou na obecný úrad a dať mi svoje meno. Radšej by ma bol odniesol na kraj sveta, akoby riskoval, že ma stratí. Takže ma aj naďalej volali Ovčia Marie. Mne na tom nezáležalo. Bola som ešte primalá, aby som chápala, že sa nedá žiť bez mena. Mala som sa dobre, žila som v teple, a keď som bol hladná, dostala som jesť – darilo sa mi výborne.

Keď mi šli prvé zuby, natierala mi Augustine d'asná zajačím mozgom – neskôr mi to rozprávala –, aby zmäkli a neboleli. Vtedy sa to tak robievalo. Ak bolo možné, snažila sa neprať moje plienky vonku, aby ponad ne nepreletel vták. Len tak sa totiž dalo zabrániť, aby deti nedostali nebezpečnú chorobu s vysokou horúčkou a vyrážkami, ktorej sa len ťažko zbavovali. Augustine dbala na všetky zvyky a obyčaje tých čias so svedomitosťou jej vlastnou. Narodila sa na Veľký piatok a bola známa tým, že dokázala liečiť choroby podbrúšia. Verím, že to tak bolo. Ľudia k nej prichádzali na vozoch zďaleka: zo Séniergues, Caniac-du-Causse, Lauzès alebo Livernon. Dostala tento dar, a predsa sama nemohla mať deti.

Boh nám dáva dobré aj menej dobré. Záleží len na nás samotných, aby sme to prijali, ak chceme byť šťastní.

Sotva som vedela chodiť, už som sa naučila vkĺznuť pod ovce a piť priamo z ich vemien. Nikdy ma neodmietli a nikdy som neutŕžila ani najmenší štuchanec. Trochu neskôr, keď som zistila, že som najdúch, mi nahrádzali tú, ktorá mi tak veľmi chýbala. Dlhý čas som nebývala hladná ani smädná, ale život ma predsa len niesol ďalej. Vždy som vedela, čo je šťastie: keď je človek spokojný s tým, čo má, a sám seba prijíma takého, aký je. A čo sa týka Johanna, on je a zostane mojím pravým otcom, lebo bez neho by som nebola nažive.

Vždy som všade chodila s ním. Vodil ma za ruku, dával mi piť mlieko, neskôr jesť chlieb a syr. Ukazoval mi hviezdy: Veľkú medvedicu, Orion, Betelgeuze, Atair a hviezdu známu všetkým pastierom, ktorá ukazovala, kde je sever – Polárku.* Poznal mená tráv, rastlín, hmyzu, vtákov. Nerád ma nechával pri Augustine a niekedy sa aj pohádali. V zime som však bývala najmä vnútri v dome a ona využívala tento čas. Spievala mi a slová piesne sprevádzala prstovými „ukazovačkami“:

*Takto robia panáčiky:
urobia tri malé kolá,
pobehujú dookola.
Skôr než povieš: „Heš,“
rozprchnu sa preč.*

Jednotlivé časti tváre ma naučila tak, že recitovala a dotýkala sa mi pritom prstami očí alebo brady:

Jamka v briadke – strieborné ústočká – zlatý noštek – malé líčko – jedno očko – druhé očko – čielko.

Ach, aké boli krásne tie hodiny pri ohni, ktoré pomaly plynuli, keď sneh zahalil svet svojím bielym pláštom! Keď zavriem oči, spomínam si najmä na vianočné večery, tie bývali najlepšie.

Jedno naše porekadlo hovorí: „Ak na Vianoce nesvieti mesiac, nezachráni sa zo sto oviec ani jedna.“ To bola Alexisova a Augustinina veľká starosť, mesiac na Štedrý večer. Mali sme dosť času pozorovať nebo, keď sme po zľadovatenej ceste šli na polnočnú omšu. Johannes ma niesol na rukách. Na všetkých cestách vysočiny horeli svetlá. Bolo chladno, ale ja som cítila iba

* Po francúzsky sa nazýva „l'étoile du berger“, pastierska hviezda.

vôňu vlny a Johannesovo teplo. Alexis a Augustine šli pred nami s horúcimi kameňmi vo vreckách kabáta. Mráz sa pričínil o to, že zem pod našimi nohami vŕzgala a nad nami bdeli stále nové hviezdy. Červené žeravé oblaky sa tislí pred mesiac, ten nás sledoval a sem-tam sa schoval. Keď sme prišli do dediny, sadli sme si celkom vzadu v malom kostole, úplne ožiarenom sviecami. Všetci sme začali spievať. To bol spev, tieto omše! Dýchali šťastím, čírou radosťou a láskou. Pán nám poslal svojho Syna a všetci, čo sa zhromaždili pod žltomodrou klenbou jeho domu, mu ďakovali úprimne a z celého srdca. Z očí týchto mužov a žien žiarila viera, ktorá ich zvnútra navonok premieňala a zušľachťovala.

Na konci omše ma Alexis, Augustine a Johannes vzali so sebou, aby mi ukázali betlehem s Jezuliatkom. Aký bol len pekný! Osol a ovce boli skoro také veľké ako naozajstné. A Jozef s Pannou Máriou sa skláňali nad maličkým Ježiškom. Pomodlili sme sa pastiersku modlitbu. Alexis a Johannes začali takto:

*Dám ti svoj plášť, Pane, z lásky.
Je len z obyčajnej látky.
Bude ťa vždy zohrievať,
nemusíš sa zimy báť.*

Prirodzene, hovorili sme nárečím, bola to reč nášho všedného dňa, francúzština nebola veľmi obvyklá. Augustine odpovedala spolu so mnou:

*Vďaka, pastier, nechaj si svoj plášť.
Ako vidím, dobré srdce máš.
Boží Syn ťa vo večnosti odmení.
Keď zaklopeš, otvorí ti anjeli.*

Potom ma všetci traja pobožkali a objali. Bola by som tam rada zostala ešte dlhšie, ale kostol sa vy-

prázdnôval a svetlá zhasínali. Museli sme sa vrátiť domov – v mraze, z ktorého boleli nosy a uši. Na rade bola Augustine, aby ma niesla. Hľadala som na nebi troch kráľov. Verila som, že cestujú na Veľkom voze. Hviezdy sa mi zdali tak blízko, že som si myslela, že sa ich môžem dotknúť rukami.

Augustine mi spievala do ucha:

*Na poliach počuť nádherné piesne,
nôtia ich slávne chóry anjelské.
Vrchy sa hrajú s ozvenou zboru.
Celá zem spieva, poďme tam spolu.*

Lampy na okraji cesty hasli. Vyzeralo to, akoby sme na svete boli len my. Občas zavržgal sneh pod našimi topánkami a studený vzduch sa mi zarezával do kože ako sklo.

Keď sme prišli naspäť domov, očakávali sme našich najbližších susedov. Pozvala ich Augustine. Bývali na opačnej strane rokliny v malej osade La Pierre-Levade. Volali sa Ravelovci. Ako ten skladateľ, ktorého som tak rada počúvala neskôr, vlastne až doteraz. Mali dve dcéry: Elodie a Marguerite, len o niečo staršie ako ja. Alexis rozhrabal oheň a Augustine zohriala cibuľovú polievku. Ako len skvelo chutil ten ražný chlieb a tá pražená cibuľa!

Je to už viac ako osemdesiat rokov, ale keď si na to pomyslím, opäť mám na jazyku tú chuť, akoby som sedela medzi Johannesom a Augustine pri stole.

Po polievke nasledovala štvrtinka kačky s jablkami pečenými v popole, niekedy – ale len pre deti – aj v hodvábnom papieri zabalený pomaranč. Ach, tieto vianočné sviatky môjho detstva, ako by som len mohla na ne zabudnúť? Johannes ma neskôr zaniesol do postele a ja som hľadala ochranu pod páperovou perinou.

Po sviatkoch sa obyčajne až do fašiangov veľmi ochladilo. Z domu sme vychádzali zriedkavo, len večer, aby sme opatrili zvieratá. Potom sme spolu jedli a sedeli. Johannes rozprával starodávne príbehy a rozprávky o vílach a vlkolakoch aj o bludičkách, čo tancovali pri mesačnom svite. Poznal jeden les pri močiarnych priepastiach, kde sa schádzali víly na sabat. Na krížnych cestách čakávali na pocestných. Vyskočili im na chrbát, chytili ich za plecía a nechali sa nosiť.

Johannes tvrdil, že stretol vlkolakov, mužov pokrytých srstou, ktorí sa spojili s diablom a ktorých nedokázala zabiť žiadna zbraň.

Ale najväčší strach som mala z bludičiek, ktoré z ničoho nič začali tancovať na ceste. Johannes mi tvrdil, že sú to duše ľudí, ktoré sa škvaria v očistci a dokážu človeka zdvihnúť a odniesť ako obilný snop. Ako často som utekala, keď som sa ocitla sama na opustenej ceste alebo v pustej rokline, lebo som sa bála, že uvidím bludičky. Vtedy som ešte nebola veľmi veľká a krehká som zostala dodnes, ľahučká ako pierko vo vetre.

Alexis vedel rozprávať hádanky: „Akú vreckovku nemožno poskladať?“ pýtal sa ma so svojim typickým úsmevom a šibalskými očami. Ak sme nevedeli uhádnuť správnu odpoveď, odpovedal víťazne: „Oblohu!“

A tak raz bolo slnko jablkom, ktoré sa nedá vidieť, inokedy boli hviezdy toliare, ktoré sa nedajú spočítať. Dobrý Alexis! Aké len dával detinské a láskyplné hádanky. Vymýšľal si ich, aby ma zabavil, keď ma držal na kolenách a ja som mu na nich poskakovala.

Ako mi len chýbala žiara jeho modrých očí, keď ma opustil, nasledovaný Augustine o dva mesiace neskôr. Spolu s Johannesom a ovcami predstavovali celý môj svet – tam hore na statku, tak blízko neba a hviezd. A ani jednu chvíľu som pri nich nebola nešťastná. Tak

prebehol môj život, kým som mala šesť rokov. Po celý ten čas som nezakúsila nijaké nešťastie.

To prišlo z jednej chvíle na druhú v istý júnový večer, keď zomrel Johannes. Spomínam si na to, akoby sa to stalo včera. Bolo veľmi horúco a nebo nad kopcami sa zafarbilo dozelená. Priviedli sme čriedu späť do maštale. Bežala som napred, aby som sa niečoho napila. Počula som, ako Johannes spadol pred dverami ovčince. V prvej chvíli som nemala strach. Nevedela som, že umrieť sa dá tak náhle. Vrátila som sa k nemu a rozohnala som ovce, ktoré ho obkolesili. Jeho pohľad sa upieral na nebo, videl ma, ale zdalo sa mi, že ma aj tak nevníma. Prišli Alexis a Augustine. Augustine ma zobrala do domu a povedala mi, hladiac ma po líci: „On je mŕtvy, maličká.“

Potom som už nevidela a nepočula vôbec nič, akoby som sama umrela. Toho muža som totiž ľúbila, akoby bol mojím pravým otcom, možno ešte viac. Až vo svojej izbe som opäť prišla k sebe a preplakala som celú noc, strážená Alexisom a Augustine. Pretože nevedeli, ako by ma mali upokojiť, a vo viere, že tak utíšia môj bôľ, veľmi opatrne mi na druhý deň vyrozprávali, že Johannes nebol môj otec a ja že som najdúch. Tí dobrí ľudia! Môj žiaľ tak ešte zväčšili. Ale hádam pri tom všetkom predsa len urobili dobre, že mi vtedy povedali pravdu. Lepšie takto, ako keby som sa to dozvedela z úst nejakého dieťaťa alebo človeka, ktorý by to so mnou nemyslel tak dobre. A tak som si kládla otázky o svojom pôvode a zaoberala som sa myšlienkami o budúcnosti. Vďaka tomu som neklesla do priepasti, ktorá sa predou mnou otvorila v tomto mimoriadnom úseku môjho života.

Spomínam si na pohrebný voz, čo odhrkotal po kameňoch na ceste, na konské kopytá, ktoré som pod

ním zahliadla, na mužov a ženy v čiernom smútočnom oblečení na námestí vo Fontanes, na malý cintorín obohnaný štyrmi múrmi z plochých bridlicových kameňov, na jednoduchý Johannesov hrob, tiež na prst a na teplú Augustininu ruku, ktorej som sa pevne držala na spiatočnej ceste.

Je to už viac ako dvadsať rokov, čo som bola naposledy vo Fontanes-du-Causse, ale nič sa nezmenilo: S Johannesom sa dodnes rozprávam, ako sa dodnes rozprávam so všetkými, ktorých som kedy ľúbila a ktorí tu už nie sú. Viem totiž, že sú inde a bdejú nado mnou.

2

Alexis a Augustine si ma nechali pri sebe. Tí dobrí ľudia by sa so mnou za nič na svete nerozlúčili. Dohodli sa so starostom a farárom vo Fontanes, vtedy to šlo oveľa ľahšie ako dnes. Nepotrebovali podpisovať toľko papierov. Mne povedali, že sa stali mojimi adoptívnymi rodičmi, ale zaobchádzali so mnou ako s vlastnou dcérou. Ja som s tým bola spokojná. Po niekoľkých mesiacoch sa mi znovu vrátila radosť zo života a učila som sa žiť bez Johannesesa. Ach isteže, zakaždým, keď som prišla do Fontanes, zastavila som sa pri ňom na cintoríne na krátku návštevu. Ale už som pre jeho smrť tak duševne netrpela, ako trpia deti, ktoré prídu o svoje matky alebo otcov. A vo Fontanes som bola často, lebo v roku 1906 tam otvorili školu a Alexis a Augustine ma do nej prihlásili – aj napriek problémom, ktoré tým vznikli pre ich stádo. Aké som len mala šťastie! V tomto vidieckom svete bolo zriedkavé, žeby sa ľudia učili čítať alebo písať. Alexis a Augustine ma milovali ako svoje vlastné dieťa. Chceli, aby som získala školské vzdelanie, aby mohli byť na mňa pyšní.

Naša učiteľka sa volala madame Vieilleigne. Bola to žena s bielymi vlasmi, ktoré mala vždy pekne a nahladko učesané. Učila nás čítať a písať, ale aj telesnú hygienu. To posledné bolo na vysočine skúpej na vodu

veľmi dôležité. Mala dobrý vzťah s farárom, čo bolo vzhľadom na cirkevnú inventúru na dedinách skôr zvláštnosťou, obaja boli totiž veľmi múdri. Pochádzala zo susedného L'Aveyronu a svojho muža stratila rok pred odlúčením Cirkvi od štátu.* Nezazlievala nám, keď sme chodili do kostola. A práve tak bol aj farár jedným z tých, akých už dávno niet. Dnes sú školy aj kostoly v našich dedinách zavreté a deti sa vozia školskými autobusmi do škôl do susedných miest. Ani zvony už takmer nezvonia, len v mestách. Tak je to. Nemalo by zmysel vzpierat' sa proti týmto zmenám. Nám zostávajú spomienky, a tých je skutočne veľa. Už si nepamätám meno nášho farára. Bol malý, na hlave ani vláska a stále sa usmieval. Veľmi sme ho mali radi. Za moju pevnú vieru, ktorá ma napĺňa, vďačím len jemu. Viedol nás s dobrotou a pokorou. Pravdou je, že on, stelesnená pokora, si pre seba nechal len to najnutnejšie. Všetko ostatné rozdal chudobnejším, ktorí to potrebovali viac. Učil nás detské modlitby, ktoré nám vlievali dôveru. Odriekala som ich s vrúcnosťou a ešte aj dnes ich mám na jazyku, také hlboké stopy zanechali v mojej duši. Večer som si vždy kľakla k posteli a so zopäťtými rukami som hovorila:

*Celkom sa zverujem Bohu a Božej Matke,
šepkám jej do ucha modlitby sladké.
Nech si ma privinie, nech si ma chráni,
ona je mamička, je naša Pani.
Chráň si ma, mamička, telo i dušu,
pred jedom hriechov, čo dušu kúšu.*

* Zákon o odlúčení Cirkvi od štátu vo Francúzsku schválil proticirkevne ladený parlament tretej republiky aj napriek odporu pápeža Pia X. v roku 1904. Viedlo to k mnohým výtržnostiam.